

Natalia Hromadska

THINK TANKS IN MODERN UKRAINE: CHALLENGES AND DEVELOPMENT PROSPECTS

The article is devoted to the study of the peculiarities of think tanks in modern Ukraine. Various approaches to the definition of the concept of «think tanks» were considered, and a proper definition of this concept was proposed. Attention is drawn to the main function of think tanks, which consists in researching the most important problems of the country's development in various spheres. The importance of the activity of think tanks during the war, which became the impetus for the activity of most think tanks, is emphasized.

The article outlines the main areas of activity of think tanks in the conditions of war: informing the international community about the consequences of Russian aggression; identification of problems of refugees and internally displaced persons; research on national security, consequences of war, socio-economic and environmental problems; forecasting the future of Ukraine, volunteering, etc. Ukrainian think tanks whose activities are most active during the period of full-scale war are considered. Among them: think tank CEDOS, public organization «Centre for Economic Strategy», charitable fund of competent assistance of the army «Come Back Alive», think tank «DEJURE Foundation», School for Policy Analysis NaUKMA, analytical platform «VoxUkraine», Research Department Taras Shevchenko National University of Kyiv, Razumkov Centre, think tank «Ukrainian Institute of the Future».

The efforts of think tanks should also be directed to research on the expected problems of Ukrainian society and the world after the war, as well as the development of political recommendations on the post-war recovery of Ukraine and further European integration.

The author systematized the priority areas of research of think tanks in the conditions of post-war recovery: narratives and tools of Russian

propaganda and countering disinformation; processes in the Russian Federation; national security and analysis of the military sphere of Ukraine; development of economic policy; democracy, transparent elections, development of local self-government, prevention of corruption.

The challenges that prevent the effective operation of think tanks are outlined: financial problems, low level of demand from the authorities for the analytical product, and communication gaps. For the successful operation of Ukrainian think tanks, it is necessary to strengthen cooperation and regular communication with the authorities, business and international organizations.

Key words: *think tanks, policy analysis, policy decisions, full-scale invasion.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Висока ступінь політичної невизначеності та економічної нестабільності, великий ризик розвитку кризових та конфліктних ситуацій, ескалація війни в Україні, тривалі й потужні політичні трансформації, а також масштабне запровадження та еволюція електронних засобів комунікації та інформаційних технологій призвели до того, що особам, котрі приймають важливі політичні рішення, досить важко реагувати на швидкоплинну реальність. Стає досить важко виокремлювати проблемні точки, що потребують усестороннього аналізу, на вже практично неосяжному предметному політичному полі. Досить часто як пересічним громадянам, так й політиками важко зорієнтуватися в існуючому інформаційному полі, знайти цінну, достовірну та своєчасну аналітику щодо тієї або іншої тематики. Результатом такого стану речей став активний розвиток різноманітних аналітичних центрів, що здійснюють дослідження найважливіших проблем і сприяють пошуку оптимальних рішень. Аналітичні центри стали невід'ємною складовою політичного середовища всього сучасного світу, а в часи суспільних змін їхня роль тільки зростає. Зокрема, повномасштабне вторгнення РФ в Україну змінило пріоритети суспільства та створило нові вимоги, що обумовлені потребою здійснення планування відбудови

нашої країни, що враховує відновлення зруйнованої критичної інфраструктури, житла, транспортної та соціальної сфери, а також реформування всіх галузей суспільного життя. Значиму роль в цьому процесі відіграють аналітичні центри, які у співпраці з представниками влади та міжнародними партнерами вивчають суспільні потреби, аналізують статистичні дані та розробляють національні програми відновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематиці аналітичних центрів присвячені дослідження як закордонних, так і вітчизняних науковців. Провідними іноземними дослідниками цієї проблематики є П. Діксон, Дж. МакГанн, Е. Річ, Д. Стоун, К. Вівер, Р. Хаас та інші. Серед вітчизняних вчених проблематика діяльності аналітичних центрів представлена працями К. Ващенко, С. Внучко, С. Герасимчука, В. Горбатенка, О. Клименка, І. Петренка, Н. Ржевської, Ю. Якименка та інших авторів. Ключові особливості українських аналітичних центрів розкривають керівники Українського центру економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова та експерти Українського інституту майбутнього.

Після повномасштабної російської агресії стало важливим проведення досліджень щодо реалій та викликів діяльності українських аналітичних центрів в умовах війни та повоєнного відновлення. Цим аспектам присвячені праці О. Ляшенко, Л. Мельник, С. Шаповалов та ін. Суттєвого значення набуває питання щодо пошуку перспектив подальшого розвитку вітчизняних аналітичних центрів. Актуальність і важливість даної проблеми й обумовили визначення мети, постановку завдання, логіку та структуру дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у висвітленні особливостей діяльності аналітичних центрів в Україні. Важливо приділити увагу сучасним викликам, які перешкоджають їх ефективній діяльності, та перспективам подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналітичні центри, як активні учасники політичного процесу, мають значний вплив на формування публічної політики, встановлення порядку денного та

ухвалення відповідних управлінських рішень. На сьогодні існує чимало визначень поняття «аналітичні центри» («мозкові центри», «фабрики думок», «think tanks»).

Американський дослідник аналітичних центрів Е. Річ визначає «think tanks» (фабрики думок) як «незалежні, неприбуткові організації, які виробляють експертні рішення та положення, які мають підтримувати та впливати на процеси вироблення політики» [1].

Американський професор Дж. МакГанн (директор програми «Аналітичні центри та громадянське суспільство» Інституту Лаудера, Університету Пенсильванії) пропонує під «аналітичними центрами» розуміти «організації, що займаються дослідженням та аналізом публічної політики, готують рекомендації з питань внутрішньої та зовнішньої політики, надаючи політикуму і суспільству можливість приймати обґрунтовані рішення з політичних питань». Ці інститути виступають своєрідним «містком» між політиками і академічною спільнотою, між державою та громадянським суспільством. Вони діють в інтересах суспільства і відіграють роль незалежних джерел інформації, що перекладають прикладні та теоретичні дослідження на зрозумілу, надійну та доступну для політичного керівництва та суспільства мову [2].

Український дослідник С. Герасимчук, враховуючи різноманітні теоретичні й практичні підходи, розбіжності в американській і європейській моделях, досить ґрунтовно дослідив визначення поняття «аналітичні центри». Проаналізувавши дослідження Дж. МакГанн, Е. Річ, Д. Стоун та інших авторів, він прийшов до висновку, що «аналітичний центр – це незалежна організація, яка фокусується, в основному, на політичних дослідженнях, що стосуються потреб суспільства (здебільшого, але не виключно у сфері економіки, міжнародних відносин тощо) і по різних каналах (в тому числі через формування певним чином громадської думки з даного питання шляхом проведення публічних заходів, публікацій та висвітлення в ЗМІ) роблять результати своїх досліджень, доступними для державних діячів, для врахування при розробці відповідних політик, а надалі здійснюють оцінку вже цієї політики через призму її значущості для первинних суспільних потреб» [3].

Таке визначення стосується аналітичних центрів США і Західної Європи, які, на думку автора, відрізняються від тих, що у Центральній і Східній Європі. Зазначивши відмінності і необхідні зміни, дослідник надав визначення аналітичних центрів Центральної і Східної Європи з деяким реформістським та демократичним ухилом.

Велика українська енциклопедія пропонує визначати аналітичні центри (експертно-аналітичні центри, «мозкові центри», «фабрики думок») як «автономні, експертні організації, що реалізують прикладні міждисциплінарні дослідження у сфері державної політики, здійснюють моніторинг і розробляють стратегії вирішення суспільних проблем (внутрішньо- та зовнішньополітичних, економічних, військових і безпекових, екологічних тощо), надають рекомендації особам, які ухвалюють публічні рішення» [4].

Отже, під аналітичними центрами слід розуміти незалежні організації, які здійснюють дослідження, аналіз політики, консультації та розробляють рекомендації для прийняття обґрунтованих рішень з метою впровадження якісних та ефективних змін у суспільстві. Іншими словами, це організації, що здійснюють прикладну політичну експертизу, формуючи відповідні рекомендації щодо ключових питань в сфері політики, управління та суміжних сферах, аналітичні статті та огляди тощо. Слід зазначити, що в українському законодавстві немає визначення «аналітичні центри», вони зареєстровані та функціонують як громадські організації на підставі Закону України «Про громадські об'єднання» та власних статутів.

Основною функцією аналітичних центрів є дослідження найбільш важливих проблем розвитку країни у різних сферах, її внутрішньої і зовнішньої політики, національної безпеки і оборони, та вироблення політичних рекомендацій для осіб, які приймають політичні рішення. Саме здійснення досліджень і продукування власного, «нового» знання, є головною рисою їх «ідентичності», тоді як інтерпретація вже існуючого знання, тлумачення і пояснення політичних процесів і рішень, так само, як і «просування» власних (чи інших) ідей та пропозицій – це додаткові функції. Так,

недержавні аналітичні центри України у різні часи відіграли значну роль у розробці концептуальних документів держави у різних сферах – стратегій та концепцій державної політики, політичних програм. Значущим інструментом вивчення суспільних процесів стали соціологічні дослідження, які проводять аналітичні центри [5].

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну призвело до скорочення діяльності деяких аналітичних центрів або призупинення їх роботи через переміщення персоналу в більш безпечні місця, виїзд за кордон або мобілізацію співробітників до лав Збройних Сил України. Але, разом з цим, війна стала поштовхом для більш активної діяльності більшості аналітичних центрів. Крім того, протягом останніх двох років з'явилися і нові організації, які фокусуються на нових пріоритетах. На перший план вийшли питання, пов'язані з національною безпекою та протидією російській агресії. Головними напрямками діяльності аналітичних центрів стало:

- інформування міжнародної спільноти про наслідки російської агресії;
- виявлення проблем біженців і внутрішньо переміщених осіб;
- дослідження наслідків війни, соціально-економічних та екологічних проблем;
- прогнозування майбутнього України;
- волонтерство та інше.

Війна стала викликом для всіх сфер життєдіяльності суспільства та великим суспільним потрясінням. Аналітичні дослідження соціально-економічних проблем сучасної України є досить актуальними. Так, за цей період аналітичним центром CEDOS було проведено чимало досліджень стосовно соціальної сфери – вплив війни на молодь, освіту, культуру, міграцію, соціальний захист, зайнятість, житлову політику тощо. Експерти аналітичного центру є членами робочих груп та інших консультативно-дорадчих органів при органах державної влади і їхні дослідження можуть впливати на формування державної політики [6].

Повномасштабне вторгнення завдало величезного удару по економічній сфері. Від початку військової агресії громадська організація «Центр економічної стратегії» (неурядовий дослідницький центр з питань економічної політики) щомісяця здійснює аналіз основних тенденцій та змін в різних секторах економіки внаслідок російського вторгнення, що є вкрай важливим. Також центр працює над посиленням громадської підтримки реформ [7].

В умовах війни, на жаль, збільшується кількість ветеранів, що вимагає пошуку нової моделі роботи з цією категорією населення. Так, благодійний фонд компетентної допомоги армії «Повернись живим» здійснює аналітичні дослідження у сфері ветеранської політики [8]. Ще з 2014 року головною метою його діяльності стало підвищення ефективності Збройних Сил України, збереження життя військових та системної протидії ворогові. Від початку повномасштабного вторгнення фонд посилює допомогу армії та підтримує захисників України. Організація також займається аналітичною діяльністю у сфері національної безпеки та по військовому напрямку.

Також в умовах повномасштабної агресії РФ проти України, на жаль, зростає кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що потребує відповідної державної політики відносно соціального захисту цих дітей. Аналітичним центром «Фундація DEJURE» проведено дослідження щодо усиновлення і протидії сирітству в Україні під час війни [9]. Метою дослідження стало вивчення експертної й громадської думки щодо усиновлення в Україні, наявності стереотипів, упереджень і очікувань з боку суспільства, оцінки поточної ситуації й пропозиції щодо її вирішення у площині публічної комунікації й популяризації усиновлення в нашій державі.

Військове вторгнення РФ в Україну має також жакливі наслідки для системи вищої освіти. Як і перед українським суспільством, перед університетами та їх спільнотами постало питання не тільки виживання, але й продовження функціонування у надскладних обставинах. Сучасним аналітичним центром – Школою політичної

аналітики НаУКМА було проведено комплексне дослідження задля виявлення стратегій українських закладів вищої освіти в умовах вторгнення та викликів для академічних спільнот, пошуку можливих рішень щодо забезпечення функціонування системи вищої освіти [10]. Центр також досліджує війну, наративи російської пропаганди, проводить опитування щодо окупованих територій, здійснює аналіз відносно післявоєнної відбудови тощо.

Після отримання офіційного статусу кандидата в члени ЄС, Україна повинна продовжувати проведення широкомасштабних реформ в різних сферах та виконати сім рекомендацій ЄС на цьому шляху. Так, незалежна аналітична платформа «Вокс Україна» здійснює дослідження в сфері економіки, державного управління, суспільних процесів та реформ [11]. Важливим аспектом є проведення опитувань, які допомагають оцінювати євроінтеграційні реформи.

Війна в Україні порушила відчуття безпеки та призвела до стресу, що має негативний вплив на психологічний стан населення. Збереження ментального здоров'я стало головним завданням сьогодення. Міждисциплінарний аналітичний центр при Київському національному університеті імені Тараса Шевченка займається проведенням затребуваних суспільством міждисциплінарних наукових досліджень соціально-економічного добробуту і психічного здоров'я населення України [12]. Центр проводить дослідження впливу війни на ментальне здоров'я людей та наслідки його змін на економіку, психічний стан та потреби населення, наслідки розділення родин, зокрема психічне здоров'я та соціальне становище жінок-матерів.

Слід також звернути увагу на такий провідний недержавний аналітичний центр – Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова, який досліджує такі сфери, як внутрішня і зовнішня політика, публічне управління, економічна політика, енергетика, земельні відносини, соціальна і гуманітарна політика, міжнародна та регіональна безпека, національна безпека і оборона [13; 14]. З жовтня 2022 року центром щомісячно здійснюється аналітичний огляд «Україна: від війни до миру та відновлення».

Аналітичні оцінки», яке містить результати моніторингу, аналізу та експертних оцінок найважливіших дій і рішень владних інститутів України, її міжнародних партнерів, ключових міжнародних організацій, з питань, що стосуються опору України російській агресії, досягнення миру та сприяння відновленню нашої країни в умовах війни та у повосенній перспективі.

Незалежний аналітичний центр «Український інститут майбутнього» провів дослідження про стан та перспективи розвитку аналітичних центрів в Україні, а також про суспільні виклики, які постають перед аналітичними центрами під час війни та післявоєнного відновлення [15]. У травні 2014 року центром було проведено презентацію доповіді «Аналітичні центри України – драйвер для відновлення країни. У заході взяли участь представники провідних аналітичних центрів країни в галузях економіки, внутрішньої та зовнішньої політики, національної безпеки, права, розвитку суспільства тощо.

В представленій доповіді визначено ключові проблемні сфери, які будуть пріоритетними у найближчі роки, і до вирішення яких важливо залучати недержавні аналітичні центри у співпраці з громадськими організаціями, владою, бізнесом та міжнародними організаціями:

1. Збереження ще протягом тривалого часу (не залежно від терміну та способу закінчення війни) військових та гібридних загроз з боку РФ.

Дослідження всіх аспектів діяльності країни-агресора залишатиметься актуальним для розуміння динаміки цих загроз, оцінки її ресурсів, розробки сценаріїв розвитку ситуації та моделей реагування з боку України. Потрібен постійний моніторинг політичної ситуації, стану економіки, фінансів, збройних сил і спецслужб. Окремим напрямком є дослідження наративів та інструментів російської пропаганди та протидія дезінформації. Для протидії та стримування російської агресії особливо важливим є зміцнення Збройних Сил України, розвиток оборонно-промислового комплексу, повне впровадження стандартів НАТО в структурі управління та забезпечення української армії. Україні також

потрібна реформа системи підготовки резервної армії, проведена з урахуванням досвіду повномасштабної війни.

2. Здійснення Україною масштабних проєктів післявоєнного відновлення.

Український «План Маршала» передбачає відновлення, що має включати відбудову зруйнованої інфраструктури, а також будівництво практично нової економіки з високотехнологічним промисловим виробництвом, переробкою сільськогосподарської продукції, потужними транспортними коридорами тощо. Обов'язковими елементами економічного розвитку має стати справедлива судова система, ефективна боротьба з корупцією та належне врядування на центральному та місцевому рівнях. Необхідно продовжити розробку реалістичного комплексного плану відновлення України з урахуванням детальних стратегій по секторам і галузям економіки.

3. Євроінтеграційні реформи в Україні.

Отримавши офіційний статус кандидата на членство в ЄС, Україна повинна продовжити проведення масштабних реформ, що є необхідною умовою членства в ЄС і важливим аспектом її наближення до європейських стандартів.

4. Виклики для демократії, створені повномасштабною війною.

Під час воєнного стану обмежуються деякі громадянські та політичні права, забороняється діяльність деяких афілійованих з РФ політичних партій, обмежений доступ до онлайн-медіа, кілька телеканалів спільно проводять марафон «Єдині новини». Воєнний стан забороняє проведення будь-яких виборів, і це положення має консенсусну підтримку суспільства. Ще однією загрозою для демократії є погіршення матеріального становища людей. Водночас для українців цінності політичного плюралізму, свободи слова та підзвітності влади залишаються першочерговими, про що свідчать соціологічні дослідження. Закінчення бойових дій та скасування воєнного стану вимагатиме відновлення повноцінного функціонування демократичних інститутів, а також проведення президентських та парламентських виборів [16].

Отже, на основі даних доповіді, презентованої аналітичним

центром «Український інститут майбутнього», автором систематизовано пріоритетні напрямки досліджень аналітичних центрів в умовах повоєнного відновлення (табл. 1) [16].

Таблиця 1.

Пріоритетні напрямки досліджень аналітичних центрів

№ п/п	Пріоритетні напрямки дослідження	Аналітичні центри
1.	Наративи та інструменти російської пропаганди та протидія дезінформації	<ul style="list-style-type: none">• Громадська організація «Інтерньюз-Україна»;• Громадська організація «Центр Медіареформи»;• Центр демократії та верховенства права;• Центр протидії дезінформації при Раді національної безпеки та оборони України;• Центр стратегічних комунікацій при Міністерстві культури та інформаційної політики України.
2.	Процеси у рф	<ul style="list-style-type: none">• Аналітичний центр Ascolta;• Інститут конфліктології та аналізу Росії;• Український інститут майбутнього;• Аналітичний центр Українська призма• Школа політичної аналітики НАУКМА.
3.	Національна безпека та аналіз військової сфери України	<ul style="list-style-type: none">• Аналітичний підрозділ Фонду «Повернись живим»;• Міжнародний аналітичний центр GLOBSEC (представництво у м.Київ);• Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова;• Центр досліджень армії, конверсії та озброєння;• Центр оборонних стратегій;• Фонд Арсенія Яценюка OpenUkraine;• Rasmussen Global (представництво у м.Київ).

продовження таблиці 1

4.	Розробка економічної політики	<ul style="list-style-type: none">• Інститут економічних досліджень та політичних консультацій;• Київська школа економіки;• Коаліція «Реанімаційний пакет реформ»;• Офіс ефективного регулювання BRDO;• Український інститут майбутнього;• Центр економічного відновлення;• Центр економічної стратегії;• CASE-Україна;• DiXi Group;• GMKCenter.
5.	Демократія, прозорі вибори, розвиток місцевого самоврядування, запобігання корупції	<ul style="list-style-type: none">• Громадянська мережа ОПОРА;• Інститут громадянського суспільства;• Український інститут майбутнього;• Український незалежний центр політичних досліджень;• Фонд «Демократичні ініціативи»;• Центр політико-правових реформ.• Інститут законодавчих ідей.

Хоча в Україні функціонує чимало незалежних аналітичних центрів, але багато галузей і сфер життєдіяльності суспільства залишаються поза їх увагою. Слід погодитись з авторами доповіді «Аналітичні центри України – драйвер для відновлення країни», які визначають наступні серйозні виклики, з якими стикаються сучасні українські незалежні аналітичні центри:

- відсутність стабільного фінансування;
- низький запит органів влади на аналітичний продукт;
- дефіцит масової комунікації результатів їх діяльності;
- недостатній рівень горизонтальних комунікацій та координації дій [16].

Основним джерелом фінансування українських аналітичних центрів є фінансова підтримка від фізичних та юридичних осіб, а також гранти міжнародних організацій. Фінансова залежність центрів

впливає на встановлення порядку денного, який буде визначатиме донор. Тому не кожна сфера життєдіяльності суспільства стане напрямком досліджень аналітичних центрів. Відсутність стабільного фінансування також створює ризики плинності кадрів. За нинішніх умов перспективи державного фінансування діяльності аналітичних центрів в Україні відсутні. Більш вірогідною залишається фінансова підтримка від українського бізнесу, міжнародних фондів та проектів технічної допомоги (наприклад, аналіз та адаптація законодавства до вимог ЄС).

Відсутність в Україні механізмів стратегічного планування та розвитку є однією з причин низького запиту органів влади на системну аналітику. Оскільки аналітичні центри мають на меті допомагати органам влади у розробці політики, необхідно налагодити тісну співпрацю між державними установами та аналітичними центрами. Наявність єдиної та налагодженої системи взаємодії сприятиме прийняттю ефективних державно-політичних рішень.

Аналітичні продукти мають бути доступними для громадянського суспільства. Тому комунікація аналітичних центрів з різними групами суспільства є дуже важливою. При цьому важливо пам'ятати, що інформація повинна бути подана в стислій і доступній формі. Це сприятиме залученню громадян до політичних процесів.

Партнерська взаємодія між українськими аналітичними центрами та їх співпраця з міжнародними аналітичними центрами допоможе подолати серйозні виклики, з якими стикаються аналітичні центри та українське суспільство.

Отже, аналітичні центри займають важливе місце в сучасній політичній реальності. Вони аналізують нагальні проблеми державної політики і, використовуючи різні механізми та способи впливу на політичні інститути, впливають на процес прийняття рішення. Не маючи жодних політичних зобов'язань, аналітичні центри виступають як незалежне дискусійне поле, джерело корисних рекомендацій, інноваційних альтернатив та ідей.

Висновки. Таким чином, діяльність українських аналітичних центрів під час війни набула ще більшого значення. Оскільки в цей складний період владні структури фокусуються, передусім, на розв'язанні збройної агресії, подоланні її наслідків та відновленні територіальної цілісності країни, то багато ключових суспільних питань залишається поза їх увагою. Тому без активної діяльності аналітичних центрів не обійтися, оскільки вони здатні проводити швидкий і своєчасний аналіз політики для вирішення багатьох стратегічних завдань та оперативного прийняття вагомих і якісних державно-політичних рішень. Крім того, співробітники аналітичних центрів все частіше залучаються до обговорення важливих питань державної політики. В даний час можна спостерігати процес створення мережових експертних структур та вузькоспеціалізованих аналітичних центрів, що займаються дослідженням конкретних проблематик.

Робота аналітичних центрів під час війни допоможе закласти основу для нового поштовху у розбудові України як могутньої на світовій арені. Важливими сферами діяльності аналітичних центрів стало: виявлення проблем біженців та внутрішньо переміщених осіб, дослідження національної безпеки, наслідків війни, соціально-економічних та екологічних проблем, волонтерство тощо. Міжнародна діяльність українських аналітичних центрів у цей критичний для України період сприяє розвінчанням фейків російської пропаганди, поширенню у світі правдивої інформації про ворожу агресію, зміцненню міжнародної підтримки. Також залишається потреба в аналітичних дослідженнях щодо очікуваних проблем українського суспільства і світу після війни, а також виробленні політичних рекомендацій щодо післявоєнного відновлення України та подальшої євроінтеграції.

Аналітичні центри необхідно залучати до вирішення проблем в таких важливих сферах, які будуть пріоритетними у найближчі роки: військові та гібридні загрози з боку РФ; масштабні проекти післявоєнного відновлення нашої країни; євроінтеграційні реформи в Україні; виклики для демократії, створені повномасштабною війною. Отже, головними напрямками досліджень аналітичних

центрів в умовах повоєнного відновлення повинні стати: наративи та інструменти російської пропаганди та протидія дезінформації; процеси у РФ; національна безпека та аналіз військової сфери України; розробка економічної політики; демократія, прозорі вибори, розвиток місцевого самоврядування, запобігання корупції.

Ключовими викликами, які перешкоджають ефективній діяльності аналітичних центрів, є фінансові проблеми, низький рівень запиту з боку влади на аналітичний продукт та комунікаційні прогалини. Ефективне функціонування українських аналітичних центрів вимагає посилення співпраці та постійної комунікації з владою, бізнесом та міжнародними організаціями. Складні періоди вимагають спільних зусиль для вирішення проблем, тому комунікація між аналітичними центрами та їх співпраця є надзвичайно важливими формами діяльності.

Стаття надійшла до редакції: 05.02.24

АНАЛІТИЧНІ ЦЕНТРИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Стаття присвячена дослідженню особливостей діяльності аналітичних центрів в сучасній Україні. Розглянуто різні підходи до визначення поняття «аналітичні центри», запропоновано власне визначення цього поняття. Звернута увага на основну функцію аналітичних центрів, яка полягає у дослідженні найбільш важливих проблем розвитку країни у різних сферах. Наголошено на важливості діяльності аналітичних центрів під час війни, яка стала поштовхом для активності більшої частини аналітичних центрів.

У статті викладені головні напрямки діяльності аналітичних центрів в умовах війни: інформування міжнародної спільноти про наслідки російської агресії; виявлення проблем біженців і внутрішньо переміщених осіб; дослідження національної безпеки, наслідків війни, соціально-економічних та екологічних проблем; прогнозування майбутнього України, волонтерська діяльність та

іше. Розглянуто українські аналітичні центри, діяльність яких є найбільш активною в період повномасштабної війни. Серед них: аналітичний центр CEDOS, громадська організація «Центр економічної стратегії», благодійний фонд компетентної допомоги армії «Повернись живим», аналітичний центр «Фундація DEJURE», Школа політичної аналітики НаУКМА, аналітична платформа «Вокс Україна», Міждисциплінарний аналітичний центр при Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова, аналітичний центр «Український інститут майбутнього».

Зусилля аналітичних центрів також мають бути спрямовані на дослідження щодо очікуваних проблем українського суспільства і світу після війни, а також виробленні політичних рекомендацій щодо післявоєнного відновлення України та подальшої євроінтеграції.

Автором систематизовано пріоритетні напрямки досліджень аналітичних центрів в умовах повоєнного відновлення: наративи та інструменти російської пропаганди та протидія дезінформації; процеси у рф; національна безпека та аналіз військової сфери України; розробка економічної політики; демократія, прозорі вибори, розвиток місцевого самоврядування, запобігання корупції.

Окреслено виклики, які перешкоджають ефективній діяльності аналітичних центрів: фінансові проблеми, низький рівень запиту з боку влади на аналітичний продукт та комунікаційні прогалини. Для успішної роботи українських аналітичних центрів необхідно посилити співпрацю та регулярну комунікацію з владою, бізнесом та міжнародними організаціями.

Ключові слова: аналітичні центри, аналіз політики, політичні рішення, повномасштабне вторгнення.

Received: 05.02.24

References

1. Rich, A. (2004). *Think tanks, public policy, and the politics of expertise*. Cambridge University Press. Retrieved from: <https://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam041/2003065392.pdf> [in English].
2. Svitovyi reitynh analitychnykh tsentriv [World rating of think tanks]. (2019). *razumkov.org.ua*. Retrieved from: https://razumkov.org.ua/uploads/other/001_2019_pdf [in Ukrainian].
3. Herasymchuk, S. (2017). *Analitychni tsentry: problemy vyznachennia ta shliakhy vyrishennia [Analytical centers: definition problems and solutions]*. Retrieved from: <https://thinktwiceua.org/wp-content/uploads/TT-Definitions-SG-Final-Ukr-2.pdf> [in Ukrainian].
4. Velyka ukrainska entsyklopediia [The Great Ukrainian Encyclopedia]. (n.d.). *vue.gov.ua*. Retrieved from: https://vue.gov.ua/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96_%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B8 [in Ukrainian].
5. Iakymenko, Yu., & Rachok, A. (2021). Analitychni tsentry sohodni y zavtra: pohliad z Ukrainy. *razumkov.org.ua*. Retrieved from: <https://razumkov.org.ua/statti/analitychni-tsentry-sogodni-i-zavtra-pogliad-z-ukrainy> [in Ukrainian].
6. CEDOS. (n.d.). *cedos.org.ua*. Retrieved from: <https://cedos.org.ua/> [in Ukrainian].
7. Tsentr ekonomichnoi stratehii [Center for Economic Strategy]. (n.d.). *ces.org.ua*. Retrieved from: <https://ces.org.ua/> [in Ukrainian].
8. Blahodiinyi fond «Povernys zhyvym» [Charitable fund «Return alive»]. (n.d.). *savelife.in.ua*. Retrieved from: <https://savelife.in.ua/> [in Ukrainian].
9. Fundatsiia DEJURE [DEJURE Foundation]. (n.d.). *dejure.foundation*. Retrieved from: <https://dejure.foundation/> [in Ukrainian].
10. Shkola politychnoi analityky NaUKMA [School of political analysis of the NaUKMA]. (n.d.). *spa.ukma.edu.ua*. Retrieved from: <https://spa.ukma.edu.ua/> [in Ukrainian].
11. Voks Ukraina [Vox Ukraine]. (n.d.). *voxukraine.org*. Retrieved from: <https://voxukraine.org/> [in Ukrainian].
12. Mizhdystsyplinaryni analitychnyi tsentr [Interdisciplinary Analytical Center]. (n.d.). *science.knu.ua*. Retrieved from: <https://science.knu.ua/mizhdystsyplinaryny-analitychnyy-tsentr.php> [in Ukrainian].
13. Tsentr Razumkova [Razumkov Center]. (n.d.). *razumkov.org.ua*. Retrieved from: <https://razumkov.org.ua/> [in Ukrainian].

14. Neuriadovi analitychni tsentry v Ukraini: mozhlyvosti, vyklyky, perspektyvy [Non-governmental analytical centers in Ukraine: opportunities, challenges, prospects]. (n.d.). (2007). *Natsionalna bezpeka i oborona – National security and defense*, 6 (90), (pp. 3-42). Retrieved from: https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD90_2007_ukr.pdf [in Ukrainian].

15. Ukrainskyi instytut maibutnoho [Ukrainian institute of the future]. (n.d.). *uifuture.org*. Retrieved from: <https://uifuture.org/> [in Ukrainian].

16. *Analitychni tsentry Ukrainy – draiver dlia vidnovlennia krainy* [Analytical centers of Ukraine – a driver for the recovery of the country Ukrainian]. (n.d.). (2024). Kyiv: Ukrainskyi instytut maibutnoho. Retrieved from: <https://www.slideshare.net/slideshow/2024-pdf-3571/268897564> [in Ukrainian].

Відомості про авторів / Information about the Authors

Наталя Громадська, к.політ.н., доцент кафедри соціології та політології, факультету політичних наук, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: gromnatato4ka@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-2310-3489>.

Natalia Hromadska, Candidate of Political Sciences, Associate Professor of the Department of Sociology and Political Science, Faculty of Political Sciences, Black Sea National University named after Peter Mohyla, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: gromnatato4ka@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-2310-3489>.

Hromadska, N. (2024). Think tanks in modern Ukraine: challenges and development prospects. *Public Administration and Regional Development*, 24, 610-627. <https://doi.org/10.34132/pard2024.24.13>